СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 100. Джерзі Сіті, Н. Дж., понеділок, 2-го травня 1938. No. 100. Jersey City, N. J., Monday, May 2, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

РУЗВЕЛТ ДОМАГАЄТЬСЯ РОЗСЛІДІВ НАД МОНОПОЛЯМИ

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт вислав до конґресу послання, в якому поручає конґресові назначити комісію, що розслідилаб діяльність монопольних компаній, себто таких, які завдяки своїй силі і порозумінням з іншими компаніями здобули в американськім економічнім житті майже диктаторське становище. В тім посланні президент говорить, що в Америці є прямування скупчувати величезну економічну силу в одних руках. Коли та сила нечисленних одиниць переросте силу держави, то в краю повстане фашизм. Тому ту економічну силу, що опинилася в руках нечисленних одиниць, треба роздробити між ширший круг людей і тим треба привернути назад можливість конкуренції. Президент також сказав, що „свобода в демократії не є певна, коли її бизнесова система не забезпечує заняття, а також не продукує та не розділює добра в такій мірі, в якій можна би було задержувати принятий життевий рівень".

СПІВПРАЦЯ З БИЗНЕСОМ.

ВАШИНГТОН. — У сердечному листі президент Рузвелт приняв до відома готовість 16 великих бизнесменів у кожному відношенні співпрацювати з урядом, щоб у той спосіб побороти нинішнє безробіття і привернути край назад до добробуту. Президент просив тих бизнесменів, щоб вони висказували свої побажання, а він зо свого боку буде також іти їм назустріч.

ПРЕЗИДЕНТ ХОЧЕ ПЕНСІЇ ДЛЯ ВДІВ, СИРІТ І СТАРЦІВ.

ВАШИНГТОН. — Президент поручив комітетові суспільної обезпеки, щоб він розглянув можливості, чи не можна би було збільшити старечу пенсію, а також чи неможнаб виплачувати її скоріше, ніж від 1942 року. Президент поручав теж провідати, чи не можна би було виплачувати такої пенсії старим жінкам, вдовам та сиротам.

ХОЧУТЬ БУДУВАТИ ЩЕ ДВА ВОЄННІ КОРАБЛІ.

ВАШИНГТОН. — На руки конґресу вплинуло поручення президента, щоб конґрес уповноважнив на своїх нарадах будову ще двох великих бойових кораблів. Разом з тими двома тепер Америка мала би під будовою шість великих бойових кораблів.

ВІДСУВАЮТЬ ЗАКОНОПРОЄКТ ГОДИН ПРАЦІ І ЗАПЛАТИ.

ВАШИНГТОН. — Не звертаючи уваги на те, що з боку уряду був великий натиск, щоб законопроєкт про найнижчу заплату і найвищий час праці пішов знов на наради конґресу, конґресовий комітет засобів переголосував, щоб той законопроєкт не пішов на наради. Тепер деякі конґресмени роблять заходи, щоб здобути 218 підписів і законопроєкт піддати під наради понад голову комітету засобів. Та є побоювання, що внаслідок бажання багатьох конґресменів небавом вертатись додому і брати участь у приготуванні до виборів, той законопроєкт не дістане належної уваги в конґресі.

ЗАЛІЗНИЧІ ЛІНІЇ ХОЧУТЬ ОБТИНАТИ РОБІТНИКАМ ЗАПЛАТУ.

ШІКАҐО. — На зборах представників 139 залізничих ліній порішено домагатися від юнії залізничих робітників обнижки заробітної плати на 15%. Представники залізниць говорили, що залізниці внаслідок малого руху і зарібку опинилися нині в катастрофальному положенні. Згадана обнижка задержалаб у їх кишенях 250 міліонів долярів на рік. Юнії, довідавшись про те, рішили не допустити до обнижки заплат.

АРЕШТУВАЛИ ТОРГОВЦІВ НАРКОТИКАМИ.

НЮ ЙОРК. — Нюйорський суд узнав винуватими 16 торговців наркотиком, званим „маріхуана". Того наркотику вживають до папіросок. Недавно перейшов був у конґресі закон, що заборонив торгування тим наркотиком. Знавці кажуть, що в стейті Айова і Мінесота багато фармерів плекали зілля, що з нього добувають той наркотик. Коли заборонили його продукувати, фармери лишили це зілля на полі і вже не збирають його. А того зілля вистарчилоб, щоб затруїти тим наркотиком 30 біліонів папіросок.

ПАНІ РУЗВЕЛТ ВІДПОВІДАЄ.

БОСТОН. — Жінка президента відповіла своїм критикам, що вона таки далі вважає потрібним, щоб родичі і виховники освідомлювали дітей у важних справах відношення полів і породу. Бо незнання чогось, говорила пані Рузвелт, ще ніколи не охоронило когось від небезпеки. Пані Рузвелт зазначувала, що для тих людей, яким не перешкаджає релігія і їх власне сумління, розвід таки корисна річ.

ШЛЮБ КОРОЛЯ.

Зоґ, король Альбанії, оженився недавно з мадярською графянкою Ґеральдиною Апоні, котрої мати американська міліонерка. Молода католичка, молодий магометанин. На образку, що зроблений з фотографії події, пересланої радіом з албанської столиці, Тірана, до Америки, представлена молода королева, як вона підписується в реєстрі подруж. Її муж стоїть за нею; коло нього Чані, зять Мусолінія, свідок подружжя.

ШВАЙЦАРІЯ І ЛІҐА НАЦІЙ.

Швайцарія не хоче оставатися в Лізі Націй. Хоче, щоб Ліґа радила в Газі, а не в Женеві. Каже, що її населення складається з німців, і італійців, з якими не хоче попадати через Ліґу в конфлікт, бо вони є проти Ліґи.

ЗГОРІЛО СЕЛО.

Згоріло до тла село Нижна Весь на Словаччині і понад 80 родин опинилися без даху над головою. Рятункова акція виявилася безуспішною, бо у криницях нестало води, а ріка віддалена далеко від села. До того вітер перекидав вогонь дуже швидко від хати до хати. Кількадесять осіб попечених, одна дитина згоріла. Шкода сягає приблизно 3 міл. корон.

МЕҐАЛЬОМАНІЯ І ЛИЗУНСТВО.

Орган комісаріяту оборони „Красная Звезда" у Москві стверджує, що в совєтських школах і військовій академії дуже зле вчать історії. Згаданий орґан накликує, щоб для шкіл зладили в найближчому часі програму навчання історії. Старшини червоної армії — пише „Красная Звезда" — повинні знати назвища таких полководців, як Олександер Македонський, Ганнібаль, Суворов, Ворошилов і Сталін.

ЗАСТРІЛИВ КОНЯ ГОСПОДАРЕВІ, ЩО ЇХАВ ДО МІСТА НА ТОРГ.

У звязку з минулорічним рільним страйком станув перед городським судом у Лімановій Едвард Трояновскі зо Слопниць, ліманівського повіту, бувший голова освітньої кооперативи в Лімановій, обвинувачений за те, що застрілив коня на дорозі господареві, який їхав возом на торг до Лімановоі. По розправі засудили Е. Трояновского на рік вязниці без завішення виконання кари.

УРЯДОВЕЦЬ ПОЛІЦІЇ ПРОВІДНИКОМ ВАТАГИ ОБМАНЦІВ.

Перед окружним судом у Соснівці почалася сензаційна розправа проти ватаги обманців, які обманювали ріжні фірми на Шлеську й у Кракові, від яких купували цінні предмети на сплати з тим, що платили лише першу рату. Провідником обманців був урядовець поліції в Соснівці, Владислав Калюжа, який усі гроші видавав на гулянки. По здемаскуванні афери Калюжа вдавав божевільного, але йому нічого не помогло, бо лікарі признали його відповідальним за свої вчинки. Тоді Калюжа признався до свого подвійного життя — урядовця поліції та провідника ватаги обманців.

ЗАПОВІТ У КОМИНІ.

При перебудові будинку землевласника в Наґужині, вижиського повіту, знайшли в комині бляшанку, в якій був заповіт з 1801. року тодішнього землевласника Ігнатія Лявіньского, що записав увесь свій маєток своїй доньці Гелені. Зовсім видідичив свого сина Стефана за те, що він одружився без згоди батька з бідною дівчиною. По смерти І. Лявіньского заповіт десь пропав і спадщину по нім обняв його син Стефан. Сестра його Гелена не могла погодитися зо своєю братовою і виїхала до Франції, де померла у великій нужді. Щойно по 137 роках відкрили припадком заповіт у комині, де його сховав мабуть Стефан Лявіньскі.

88 ШИБ ВИБИЛИ В СТАШИСА В ВИЛЬНІ.

Польська преса передає розмову з Константином Сташисом, бувшим головою розвязаного тимчасового Литовського Комітету в Вильні. Виявляється, що впродовж двох днів вибили в домі Сташиса 88 шиб.

СТО МІЛІОНІВ НА ДОПОМОГОВІ РОБОТИ.

Домініяльний уряд в Отаві саме тепер застановляється над виасиґнуванням сто міліонів долярів на допомогові роботи в Канаді. Уряд має намір розділити ті гроші на чотири роки по 25 міліонів долярів річно. За ці гроші у продовж 4 найближчих літ має бути покінчена дорога поперек Канади, т. зв. Транс-Кенада. Крім того від головної дороги у північному напрямку мають бути побудовані бічні дороги, що будуть вести до копалень у північних частях провінцій. Далі за ті гроші мають розбудувати дороги у націоналних парках, де також мають бути розбудовані табори для туристів. Дороги в парках мають бути мощені смолою.

Всі ті роботи мають відбуватися під прямим зарядом федерального уряду.

З тих грошей певна частина припалаб Манітобі на вимощення смолою дороги поперек Манітоби. З Вінніпеґу мають бути розбудовані дороги до копалень на півночі Манітоби. В парку Райдінґ Мавнтен мають бути вимощені дороги, а крім того мають бути розбудовані ще деякі дороги від головної дороги до тих парків.

При виконуванні вище наведених робіт будуть працювати безробітні з міст і за це будуть побирати повну заплату.

ПОЛЬСЬКІ ПРИЛАВКИ В СТАНИСЛАВОВІ.

Останніми днями на ринку в Станиславові наладнали кілька польських прилавків, де зачинають торгувати молоді поляки, що покінчили зорґанізований недавно „Воєв. Звйонзком Млодей Всі" спеціяльний курс. Орґанізатори цього курсу — як стверджує „Дзеннік Польскі", ч. 79 — користали з помочі війська, властей і купецтва.

НАПРУЖЕНІ ВІДНОСИНИ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ

ПРАГА. — Не тільки в Судетах, де німці у більшості, але й по інших містах Чехословаччини приходить до гострих сутичок з націстами, які поводяться задеркувато. Проклямації, що виходять з табору націстичного „фірера" Генляйна, цілком подібні у словах і змісті до тих проклямацій, що їх проголошує націстична Німеччина. Американський кореспондент, що їздить від міста до міста, подає, що така ситуація, яка тепер у Чехословаччині, може викликати кожної хвилі такі внутрішні заворушення, що можуть довести до війни.

КУДИ ПІДЕ ВЕЛИКА БРИТАНІЯ?

ЛОНДОН. — Оборонний союз між Францією і Великою Британією став історичною дійсністю. Цей союз є далеко тісніший ніж той, який існував підчас світової війни. Подробиці союзу невідомі. Тому ніхто не знає, як властиво поставиться Анґлія у випадку війни Німеччини з Чехословаччиною. Одно певне, що Франція піде на допомогу Чехословаччині. Та Велика Британія мабуть не вишле війська. Хіба допоможе фінансово. Всетаки Велика Британія зобовязалася донести Німеччині, що на випадок, як би вибухла в середущій Европі війна, її тяжко булоб стояти з боку.

ПОЛЬСЬКИЙ ГЕНЛЯЙН.

ВАРШАВА. — Повищим імям називає польська преса сенатора Курта фон Гасбаха, що орґанізує й обєднує німців у Польщі. Гасбах це бувший пруський офіцир і землевласник з Поморя. Він твердить, що в Польщі є 1,500,000 німців, які повинні піднести голос у подібний спосіб, як підносять голос судетські німці в Чехословаччині. Про Генляйна кажуть, що він підбурює німців, що живуть на польсько-німецькій границі, до дуже аґресивної політики супроти Польщі. Польська преса пише далі, що німці зачали закуповувати великі земельні області, саме на польсько-німецькім пограниччі, і то в таких місцях, що мають значіння під стратеґічним оглядом.

НЕ ЗІРВЕ З СОВЄТАМИ.

ПРАГА. — Урядово заявляють, що що не булоб, Чехословаччина не зірве союзу з Францією і Совєтами.

ЖИДИ ДІСТАНУТЬ ПЕНСІЇ.

БЕРЛІН. — Кажуть, що уряд не сконфіскує жидам капіталів, а тільки переведе „аріянізацію" тих капіталів. А за те виплачуватиме жидам пенсії у висоті три і пів процента від забраних у них капіталів.

„ТИ ЗАМАСКОВАНИЙ КОМУНІСТ".

ЛЬВІВ. — На зборах читальні „Просвіти" в Звенигороді сказали два студенти Володимирові Мирошові „Ти замаскований комуніст", за що цей запізвав їх до суду, а суд засудив обвинувачених на місяць арешту. Та на апеляційній розправі суд увільнив обидвох підсудних від вини і кари, принявши в мотивах присуду те, що вони перевели доказ правди та що ідеольоґія й поведінка обвинувача дозволяла назвати його „комуністом".

НІМЕЧЧИНА ЗАКУПОВУЄ ПОЖИВУ.

БЕРЛІН. — Німеччина рішилася закупити тепер таку велику скількість сирівців і споживчих артикулів, на яку тільки дозволяють її фінанси.

ЛІҐА НАЦІЙ У КЛОПОТІ.

ЖЕНЕВА. — Ліґа Націй, яка так завзято боронила давніше етіопського короля і його права до етіопської корони, опинилася тепер у дуже неприємному положенні. Ото Селясі вплатив до каси Ліґи 6,500 золотих франків як ту вкладку, яку Етіопія зобовязана вплачувати до каси Ліґи Націй. Це сталося в таку хвилю, коли, як відомо, мають поставити внесення, щоб Ліґа визнала анексію Етіопії Італією.

ЧОГО ХОЧЕ АМЕРИКА?

РИМ. — Так пише італійський журналіст Вірджініо Ґайда у звязку з ріжними атаками на Італію, які появляються в конґресі Злучених Держав з боку конґресменів чи в американській пресі, чи на прилюдних зборах. Він каже, що ті атаки, в які замішані також і урядові особи, ось такі як секретар Ікес, набрали тепер систематичного характеру. І тому питається: Чого властиво хоче Америка? Чи не війни з Італією?

НЕМА ЧОГО РАДІТИ.

ТОКІО. — Уродини японського цісаря святкуватимуть цього року дуже скромно. Не диво. З китайського фронту не надходять добрі відомості. Саме тепер китайські летуни знищили за одним маком 20 японських бомбометів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
by the Ukrainian Press and Book Co., Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorised July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НОВА ТРЕТЯ ПАРТІЯ

Браття Ла Фолети, визначні політики зо стейту Висконсин, з котрих один є ґубернатором того стейту, а другий сенатором до конґресу, виступили з заявою про орґанізування третьої політичної „національної", себто краевої, партії.

В Америці таких спроб орґанізувати третю партію було вже багато. Кожна з тих спроб ішла проти старої американської традиції, двох політичних партій, що має свої початки ще з анґлійської парляментарної практики. Ці заходи в Америці були невдалі, хоч в Анґлії двопартійну систему остаточно вже закинено для трипартійної. Через це нова спроба знову підносить питання: чи вдасться нова спроба?

Нова партія звертається проти „старомодного капіталізму", і проти соціялізму, і проти автократичної диктатури, комуністичної чи фашистівської. Говорить про американізм, про потребу економічного забезпечення фармера, робітника й бизнесмена, але не каже виразно, в який конкретний спосіб буде це робити.

Ця загальна програма ще не значить, що партія з такою програмою не може розвинутися. Як відомо, часто розвивалися гарно партії з дуже мрачними програмами, якщо така програма промовляла до основних почувань великої маси людей. Чи зможе нова партія знайти такий відгук?

З конечности умовин вона не може апелювати до великих багачів. Прихильників знайти може вона лише серед менше заможних фармерів і серед робітників. Що вона може промовити до почувань великого числа фармерів, можна припустити. Та чи промовить до почувань великого числа робітників? У це можна сумніватися, бо американське робітництво нині переходить через поважну крізу, через розбиття. Коло 4 міліони юнійних робітників держаться Комітету Промислової Орґанізації, а другі 4 міліони — Американської Федерації Праці. Ці дві ґрупи борються з собою не лише на полі промислової орґанізації, але й у політиці; як показують останні вибори в Сіетлі й Дітройті, одна ґрупа поборювала безпощадно другу. Отже як К.П.О. заявиться за нову партію, А. Ф. П. певно піде проти неї.

Неменше поважний вплив на долю нової партії буде мати розвій двох „великих" партій. Ці партії тепер переходять крізу. Републиканська Партія в стані занепаду. Демократична Партія розколена на „проґресивну" ґрупу з Рузвелтом на чолі та назадницьку ґрупу. Провідникам ні одної ні другої ґрупи мабуть не вдасться зліпити Демократичної Партії в одну цілість. Розколи либонь треватимуть далі й дві ґрупи ще далі будуть від себе віддалятися. З часом мабуть і одна й друга притягне до себе співзвучні частини Републиканської Партії й у цей спосіб будуть далі існувати дві „великі" партії, лише що одна буде більш поступова, а друга більш консервативна, ніж були досі обі „великі" партії. Між ними либонь прийде до головної боротьби в 1940. році.

Серед таких тенденцій розвою партійного життя Америки новій партії Ла Фолета прийдеться розвинути неабияку працю, якщо вона малаб заняти між ними становище важного політичного чинника в житті Америки.

ІТАЛІЙСЬКО-АНҐЛІЙСЬКЕ РОЗПРУЖЕННЯ

З почуттям великого облегчення, щоб не сказати — радости, довідався світ про щасливе закінчення італійсько-анґлійських переговорів. Найбільша хмара, що вкривала чорною загрозою політичні обрії Европи, розплилася в розпогідненому небі. Пригадуючи собі, до якого високого ступня розпалення довела була зла воля окремих людців, що знайшлися в анґлійському уряді, спарована з московськими інтриґами, італійсько-анґлійські відносини, що загрожували вибухом найжахливішої світової війни, не можна не подивляти тої **доброї волі,** що виявилася тепер як в Італії так і в Анґлії для поборення всіх штучно витворених упереджень та труднощів.

Не треба забувати, що не далі, як 10. лютого, офіційна анґлійська аґенція „Рейтер" заперечувала звістки про **можливість** якихнебудь переговорів між Італією й Анґлією, подаючи до загального відома, що „перше, ніж розпочинати переговори з Римом про вреґулювання віносин між обома країнами, необхідно розвязати еспанську справу". 10. квітня, цебто рівно два місяці пізніше, зявляється в анґлійській та італійській пресі перша звістка про закінчення анґлійсько-італійських переговорів, і про лист анґлійського уряду до секретаріяту Ліґи Націй про включення в порядок дня найближчої сесії питання про визнання італійської імперії.

Але між цими датами знаходиться димісія п. Ідена. Тодішній міністер закордонних справ британської імперії вважав, що большевицька Росія червоного диктатора й ката Сталіна ближча до демократично-ліберальної Анґлії, ніж авторитарна демократія фашистівської Італії. Для п. Ідена, що відбув свого часу подорож до Москви і виніс з неї незабутні враження, італійський фашизм, та ще в товаристві німецького націонал-соціялізму, був найнебезпечнішим ворогом світової цивілізації, на охорону якої мусілаб ніби стати... Ліґа Націй. Бо, виступаючи проти фашистівської Італії та націонал-соціялістичної Німеччини, п. Іден боронив престіжу і права Ліґи Націй.

Але 16. лютого лорд Арнолд, обговорюючи в палаті лордів закордонну політику п. Ідена і підкреслюючи її небезпеку для Анґлії, виявив справжній зміст цієї любови п. Ідена до Ліґи Націй: Ліґа Націй, казав він, це тепер уже навіть не пів-Ліґа... Абсурдно твердити, ніби Ліґа репрезентує принцип колективної безпеки. Єдина річ, що вона моглаб репрезентувати, це хіба тільки колективну акцію Анґлії, Франції й Росії, але ніхто не йняв би віри, щоб така акція скеровувалась на охорону колективної безпеки. Тут маємо до діла тільки з комбінацією сил для зрівноваження другої комбінації, що виявляється в трикутнику Рим-Берлін-Токіо. Траґедія Ліґи полягає втому, що вона у великій мірі сама **спричинила** цей небезпечний поворот до гри в рівновагу, гри, суперечної нашим інтересам, бо Великобританія і її домінії зацікавлені у високій мірі в тому, щоб не втручатися до ніякого конфлікту".

Після лорда Арнолда, що мав великий успіх, промовляв архиепископ кентерберійський, який був виявив себе (підчас італійсько-етіопського конфлікту) найзавзятішим прихильником антиталійських санкцій; але й він мусів тепер визнати, що „Ліґа Націй втратила свою силу й перетворилася в бльок держав, скерований проти другого бльоку".

21. лютого міністер закордонних справ Іден уступив, а „Дейлі Мейл" писав: „Причини уступлення Ідена ясно визначені в його листуванні з премієром Чемберлейном. Треба визнати, що політика Ідена за два останні роки викликала непевність як у середині країни так і за кордоном. Особливо шкідлива була його політика колективної безпеки (політика, що була ґрунтована на принципах „неподільности війни", що їх старанно пропаґовано з Москви. — Е. О.) Головна провина Ідена була та, що він постійно забарвлював свою політику женевською ідеольоґією. Головним наслідком цієї політики був факт, що наша закордонна політика віддалювалася що дня від дійсности. Коли Іден увійшов до міністерства закордонних справ, то Великобританія мала багатьох приятелів в Европі. Тепер вона має тільки Францію. Особливож незручна була його політика у відношенні до Італії й Німеччини, і фактично Іденові завдячуємо ми катастрофальну політику санкцій".

Німецька преса ще більш недвозначно ставила точки над і. Так „Локаль Анцайґер", коментуючи відхід Ідена, зазначав, що Іден „завжди виявляв себе прихильником большевицької політики та ілюзій, що з нею звязані. Він трактував з Літвіновом, як представником нормальної держави, нарівні з іншими. Для Ідена, сліпо привязаного до доктринальних формул, вистарчало, що Москва входила в склад Ліґи Націй. Цілий світ бачив, що Москва зловживала своїм становищем у Лізі Націй; цілий світ, але не Іден".

22. лютого Чемберлейн, відповідаючи на закиди лівих членів палати послів, що всі змобілізувалися в обороні п. Ідена, зазначив цілком формально:

„Попереджаю країну, що ось уже місяць, як усе вказує на те, що ми наближаємося до війни, і це саме тому, що ми відмовлялися трактувати з тими націями, що мають інші звичаї поведінки... Колиб я не взяв ініціятиви (переговорів з Італією і видалення Ідена — Е. О.), то в дуже короткому часі знайшовсяб перед жахливим питанням: чи не час уже вступити у війну. Нині відчуваю, що цю перспективу відсунено і що я не виконав би свого обовязку, колиб не поступив, як поступив".

Прихильники політики п. Ідена запевняли, що спроби переговорювати з „фашистівським диктатором" безнадійні і, крім приниження для Анґлії, нічого принести не можуть. Чемберлейн був іншої думки.

І мав рацію, бо переговори не тльки увінчались успіхом, але й закінчилися в дуже скорому часі. Виявилося, що **фактично** між політикою й інтересами Італії з одного боку та політикою й інтересами Анґлії з другого боку безодня зовсім не була така глибока й широка, як то запевняли антифашисти на чолі з Іденом.

Але чомуж вони це робили? Бо для них руїна західньоевропейської цивілізації, що неминуче виниклаб з війни на заході Европи, була нічим у порівнянні з ненавистю до фашизму і бажанням урятувати большевицьку Росію, яка може врятуватися **тільки** у випадку збройного конфлікту на Заході. Поразка й відхід Ідена — велика поразка Москви. Розпруження й порозуміння між Анґлією й Італією — велика перемога загально-европейських, і в тому й наших, українських, інтересів над інтриґами Москви, що ще так недавно пробувала кинути нову колоду під ноги переговірникам та запропонувала конференцію „демократичних" держав для порозуміння супроти „напасників", що під ними треба було розуміти три держави антикомуністичного бльоку. Але часи Ідена проминули, і хоча Франція п. Блюма радо погодилась, Анґлія Чемберлейна большевицьку пропозицію презирливо відкинула.

Найважча хмара, що висіла над Европою, зникає з обрію. На зміну Блюмові прийшов уряд Далядіє. І вже ширяться чутки, що незабаром і Франція вступить у сліди Анґлії. Порозуміння між чотирма великими державами Заходу булоб для Москви справжньою катастрофою.

Евген Онацький.

ПРЕСОВА КОНФЕРЕНЦІЯ

В Ню Йорку, в готелі Вальдорф-Асторія, відбулася конференція ґазетних видавців і редакторів. Радили над тим, у який спосіб преса може найкраще виконати свої завдання супроти суспільности. Всі приявні згоджувалися, що лиш при помочі **свободи друку.** Лиш тоді, коли ґазетам не буде заборонено друкувати те, що, згідно з їх переконаннями, є потрібне; коли можна буде критикувати наміри і діла уряду й місцеві адміністрації, а також усі ті виховні, релігійні й економічні чинники, які на наше життя мають більший чи менший вплив — ґазети вивяжуться як слід зо своїх суспільних обовязків.

Беручи те все під увагу, конференція рішила поборювати всякі спроби з боку уряду обмежувати свободу друкованого слова. Бесідники остерігали, що не треба так дуже виключати можливости обмеження свободи друку в Америці. Навпаки, та небезпека існує, і то з боку уряду. В будуччині те треба мати все на увазі. Можливо, що уряд не буде обмежувати цеї свободи отверто. Але правдоподібно він буде впливати при помочі інших, посередніх способів.

Бесідники давали приклади з диктаторських країв. Все, що хто хоче сказати прилюдно в диктаторських краях, мусить бути переглянене державною цензурою. Всі місця, які зачіпають політику уряду, цензор скресляє. Далі, у часі виголошування, такої промови десь з боку сидить аґент і точно провірює, чи бесідник у своїй промові часом не відступає від цензурованого тексту. В такій самій мірі провірюють часописи і конфіскують у них небажані місця. Бесідники наводили докази, що в Америці також можна подибати деколи спроби такої цензури. Але покищо ці спроби досить несміливі. Та вони наберуть смілости, коли видавці, журналісти, а також уся публика не будуть звертати на це пильної уваги.

Рівночасно з одноголосними заявами, що Америці потрібно свободи слова і друку, зібрані видавці і журналісти ствердили ще одно дуже цікаве явище: вони сказали, що в американській журналістиці є певна скількість несовісних і нечесних редакторів та ґазет, які жирують на суспільності і цілком не дбають про завдання преси, тільки дбають про те, щоби при помочі преси доробитися нечесним способом грошей, або зробити якусь іншу особисту карієру. Того роду „редакторів" конференція називала **„термітами".** Вони то, ті терміти, в свою пресу часто встромлюють всякого роду сензаційне хабаззя, яке дуже промовляє до примітивних інстинктів юрби, але на ділі є крайньою деморалізацією суспільности. Такі „терміти" беруться звичайно за дуже погане діло: вони чіпаються за особисті справи деяких громадян, щоб тим способом їх оскандалити і нищити їх вплив, або хоч їх коштом бавити своїх некритичних читачів. Дуже часто робиться це й на те, щоб тим робом змусити деяких впливових людей до мовчанки, до толерування нечистоти в громадянському житті. Або й на те, щоб вимусити від них певні користи для себе. Проти того роду термітів, як сказано на конференції, треба всій чесній пресі завзято боротись, бо ті терміти є фактично **найтяжчими ворогами** свобідного слова. Вони підкопують ґазетярську професію і вслід за тим викликують серед загалу байдужність до свободи слова. Ще далі такою роботою ті терміти озлоблюють цілу суспільність, яка вкінці сама домагається обмеження друкованого слова і якоїсь цензури. Отож, щоб не допустити до урядової цензури, яка підтягне під свій червоний олівець усі часописи, самі ґазети мусять зробити **чистку** в своїх рядах і мусить винищити тих термітів.

Обговорювано на тій конференції також справу свободи слова на радіостаціях. Також і тут слідне змагання обмежити свободу слова, говорили бесідники. Але й на радіо, більше ніж денебудь інде, пруться всякого роду терміти, які своїми неморальними і вульґарними бесідами приносять шкоду радіовим авдиціям та викликують обурення загалу. Також і в тому відношенні рішено поробити заходи, щоб вичистити радіо з тих термітів. В тій цілі навіть створено комітет, що наглядатиме за чистотою радіових авдицій.

У КРАЇНІ БІЛИХ СЛОНІВ І ВУЖІВ

Шведський учений подорожник, Г. Свердруп, що відвідав Сіям, описав свої враження в часописах. Починає опис від столиці Сіяму — Банґкоку.

Відвідую Банкґок. Святині тут дуже гарні. Інакші в стилі та колірі, ніж усі, які я досі бачив святині та палати. Банґкок має всього 150 літ. Давніша столиця, Автія, лежить у руїнах, відколи в 1763 р. бірманські війська з півночі здобули її та перемінили в купу звалищ. Звалища ті ще й сьогодні оплатиться оглянути.

Основники теперішньої династії перенесли тоді столицю, а поправді збудували нову, яку назвали Банґкок. Стиль святинь той сам, що колись були в Автії. Стиль цей такий, що святині й палати на тлі тутешнього неба подобають на тропікальні цвіти. Місцеве мистецтво взорувалося на мистецтві Китаю й Індії. Величні святині Банґкоку роблять із Банґкоку місто на свій спеціяльний спосіб колірове й екзотичне та сьогодні вже окружене новочасними будівлями, тому вже не таке казкове, а більше сіре.

Сіям, це країна білого слона. Чужинці помилково думають, нібито гербом Сіяму є білий слон. Щоправда, можна побачити на шиї державних достойників статуйку білого слона, та це тому, що в Сіямі є ордер білого слона. Гербом Сіяму є орел. Це казковий орел Каруда, взятий з „Рамаяни" (народня індійська епопея). На орлі, наче на коні їде бог Вішну, орел має лице трохи людське, трохи якоїсь потвори й воює з вужами, також казковими, які можна стрінути зображені в святинях і на памятниках. Це девятьголові вужі, що звуться Наґа. Зате білого слона вважали в Бірмі (якої гербом є пава) і в Сіямі до деякої степени святим, що приносить щастя. У Бірмі разом із королями скінчилися білі слони. Останнього продали до цирку.

У Сіямі ще є білі слони. В Банґкоку є їх два. Їх стайня є за мармуровим будинком. Будинок той із характеристичними копулами побудував італійський архитект. Мав служити як королівська саля для авдієнцій і принять, та зо зміною режиму перемінили його на парлямент.

Мій провідник попровадив мене до слонів. Хто не бачив ніколи білого слона, думає, що колір його білий, як молоко, або сніг. Та такі слони зображені хіба на образах і в переказах індійської мітольоґії. Індійська леґенда каже, що бог Будда обявився в виді білого слона своїй матері перед народженням. Як слонятко ввійшов у її бік. Так пояснюють собі індійці непорочне зачаття їх учителя та пророка, опісля бога.

Тимчасом ці слони зовсім не білі, а таки сірі. Провідник пояснює, що білого слона пізнати по білих нігтях і білому волоссі на хвості. Цього слона, що його тепер держать спутаного у стайні побіч парляменту, подарувала сіямському урядові компанія, що експльоатує ліси в північному Сіямі. Там уживають слонів до запрягу, цілу їх армію, які хоботами (трубами) попихають тяжкі колоди дерев із ліса до води. Відтам дерево спливає до моря.

Уряд випроваджує того подарованого слона часом на місто у великі свята. Побіч того слона є ще один в окремій стайні. Ціла його білина основується на рожевій плямі на хоботі й чолі. Може того вже можна назвати білішим завдяки цій плямі... Відвідувачі дають слонам палочки цукрової трощі, яку продає сторож.

Від слонів пішли ми до двох малп, що замкнені у двох клітках. Ті малпи зовсім білі. Привезли їх разом зо слонами з півночі. Я почастував одну малпу бананом, та вона вхопила мене за руку й подряпала до крови. Малпи мають у зубах отрую наче їдовиті вужі. Провідник каже, що то дуже небезпечне, тому треба мерщій їхати до Пастерового інституту.

До інституту приїхали ми саме, як там кормили вужів. Інститут славний з того, що фабрикує серум проти укушення всяких вужів, від яких у Сіямі аж кишить. Між кублами найїдовитіших вужів ходять люди, наче біблійні святі між львами. Може вужі привикли вже до тих вужів і до палиці, закінченої вилочками, якими пришпилюють занадто напастливих.

Лікар дав мені лікарство на подряпану руку й перевязав. Показав він мені цікаві примірники вужів, м. ін. такого, що плює на свою жертву, піднімається та з віддалі яких шість стіп виприском їди вцілює жертву просто в око й осліплює її моментально. У каналах, відгороджених високими стінами, плавають, порушуючись наче угри, величезні королівські кобри, завбільшки питона. Доглядач хватає такого вужа голою рукою, одним певним рухом при самій голові та примушує його, щоб для науки віддав кілька капель цієї отруї, що моглаб затроїти сотки людей. Цією ж отруєю защіплюють опісля коні так довго, поки не стануть зовсім невразливі на її наслідки. Орґанізм звіряти сам витворює протиотрую, лише мусить бути ступнево приготовлюваний до неї та щоб не дістав несподівано занадто сильну порцію. На основі крови тих відпорних уже на отрую звірят роблять потім сироватку (лік), яка рятує в цій країні життя багатьох тисяч людей.

У красномовному запалі.

...Так, моє панство, тепер настали такі страшні часи, що нема вже нормальних давніх подруж... тепер скрізь, де не глянеш, то одно працює, а друге нічого не робить, якби його це нічого не обходило. Зате я можу з гордістю сказати, що у нас є зовсім навпаки!

Дрібні прикрости, які нам часто доскулюють, додають нам вправи та сили для перенощення більших прикростей, бо без супротивностей людина розлінивилася би. **(Шопенгавер).**

Вміти сумніватися, це шлях до знання і хто не сумнівається, не роздумує і розмірковує, не відкриває, а хто не відкриває, не може бути правдивим мудрцем. — **(Перська думка).**

З ДНЯ

ТІЛО І ДУША.

Між тілом і душею ставимо різку границю. Знаємо, що є тіло, бо можемо його оглядати, дотикатися. Зате тяжче означити, що таке душа. Душу відчуваємо. Навагал душа це цілість наших почувань, наших радощів і смутку, нашого захоплення і розчарування, нашої певности і наших вагань, нашої віри і наших сумнівів. Про наше тіло дбали і далі дбають лікарі, а також виховники тілесної культури. Вони то вивчили кожну, хочби найменшу частину в нашім тілі і вистудіювали ділання тих частин. Тіло вони вважали за прекрасну машину, в якій кожна частина має знамените обчислену роботу. Лікарі повишукували причини хворіб тіла і потім повинаходили на ті хвороби ріжні лікарства. Коли хто захворів, то давали йому або пігулки, або якісь порошки, або встрикували йому щось у кров, або натирали шкіру. До його душі, до його почувань — мало заглядали. Цю справу лишали психольоґам, духовим провідникам, священикам.

ЗВЯЗОК МІЖ ТІЛОМ І ДУШЕЮ.

Очевидно, що серед тих лікарів, які вважали ділання тіла виключно матеріяльно-хемічним явищем, знаходилися також і „бунтарі", які мали до цеї справи свій оригінальний підхід та звязували тіло і його здоровля тісно з душею. До таких „оригіналів" між іншими належав французький лікар Куе. Він казав, що стан здоровля тіла залежить у дуже великій мірі від стану душі. Віра, говорив він, це дуже важний чинник у здоровлі людей. Хворобу тіла можна дуже легко викликати в собі через вмовлювання. Чоловік, який уроїть собі, що він хворий на серце, може дійсно захворіти на серце і може навіть з того умерти. Від такого вмовлення можна також дістати параліж ріжних частин. І навпаки: коли чоловік сильно повірить, що він здоров, то під впливом цеї віри він готов виздоровіти.

Куе лікував саме при помочі такого вмовлювання. Він передівсім умів викликати сильну віру. А оздоровлення приходило само собою. Говорять, що раз до його заведення приволікся від уродження спаралізований на ноги чоловік. Підпираючись палицями, він з трудом витаскувався по сходах угору до канцелярії Куе. Побачивши це, Куе вибіг йому назустріч і заговорив: „Ходіть же скорше; киньте палиці на бік". В одній хвилині величезна віра зродилася в паралітику. Він напів притомно кинув набік палиці і чимскорше почвалав по сходах назустріч лікареві.

НИНІ УДОСКОНАЛЮЮТЬ ТУ НАУКУ.

Кілька літ тому, коли жив лікар Куе, таке лікування серед лікарів не було популярне. Його часто називали „шарлятанством", „ворожбитством" і подібними словами, та казали, що чесний лікар, шануючи свою професію, ніколи на таке шарлятанство не пуститься.

Та ба. Колиж бо звичайні люди, які мало розумілися на чистій медичній науці, любили „ворожбитів" за те, що вони таки вміли лікувати людей. А це саме для людей було найголовніше. Тому люди мало звертали уваги на проклони медичної науки і думали, що хай уже і шарлятанським способом, аби таки якось прийти назад до здоровля.

Найновіша наука почала дивитись уважніще до того „шарлятанства" й почала думати так, як хворі думають: яка ріжниця, яким способом ми будемо оздоровляти людей, коли ми їм дамо те, по що вони до нас приходять, а це — здоровля?"

ДОКЛАДИ ПРО ПОЧУВАННЯ І ЗДОРОВЛЯ.

Недавно в нюйорській Академії Медицини шість лікарів-психіятрів виголосили свої доклади і в тих докладах потвердили, що настрій, почування, душа — грають величезну ролю в здоровлі людей. Вони ствердили, що на тіло ділають не тільки зверхні, чисто матеріяльні обставини, себто підсоння, помешкання, свіже повітря, харч, діта, але також смуток, пригноблення, розсіяність, викликані ріжними клопотами. Тому нинішній лікар не повинен звертати уваги лише на самі тілесні органи й допитуватися, що чоловік їсть, серед яких обставин працює, і т. п., але також, як він почувається, які має клопоти, що затроює його душу. Лікар мусить бути не тільки інжиніром людського тіла, але й психольоґом, себто знавцем душі і почувань.

ЗНАМЕННІ ЯВИЩА.

Ті самі вчені обговорювали одно дуже важне духове явище, що нині поширене головно серед жінок. Внаслідок нинішніх тяжких часів, у яких нібито чоловік, як представник сильного полу, далеко скорше дає собі раду, багато жінок тихцем мріють про те, щоби бути чоловіками. Часто жінки воліли би бути чоловіками також тому, щоб мати більшу волю. Вони хотілиб ходити там, де чоловіки ходять, отверто курити, пити, поводитися грубовато. Часто вони хотілиб одягатися в штани, курити файку чи цигара і плювати крізь зуби. В таких випадках вони навіть стараються силою наломити свій голос до чоловічого, щоб він звучав низько, а також стараються уподібнити свою поставу до чоловічої.

Ця внутрішня боротьба з власним полом, говорили вчені, відбивається дуже шкідливо на здоровлі жінок. Ті лікарі, які з цього роду випадки лікують тільки порошками і мастями, їм не поможуть. Таких жінок можна вилікувати тільки психольоґічним способом, вияснюючи їм, що їх пол цілком не є нижчий від чоловічого. Коли такі жінки стануть знов жінками, не тільки фізично, але й душевно, то вони стануть знов задоволені з життя; недуги уступають, а вони навіть набирають більшої жіночої краси і принади.

ЖЕРТВИ НА УКРАЇНСЬКУ УЧАСТЬ У СВІТОВІЙ ВИСТАВІ

На руки Українсько-Американського Виставового Товариства, Інк., зложили такі жертви на попертя української участи у Світовій Виставі в Ню Йорку в 1939 році: Семен Угорчак $20, по $10: д-р Л. Мишуга, Дмитро Галичин, Микола Мурашко, Український Сивик Центер у Ню Йорку; по $5: Степан Слободян, Анна Середа, д-р С. Демидчук, Михайло Пізнак, Володимир Цільник, Омелян Ревюк, Микола Близнак, Степан Курляк, Роман Слободян; о. А. Улицький $1.00.

Дальші жертви слати на адресу:

P. O. Box 1014
Church Street Annex,
New York, N. Y.

Чеки й грошеві переказі треба виписувати на імя:
Nicholas Muraszko, Treasurer.

СПРАВА НАШОЇ УЧАСТИ В СВІТОВІЙ ВИСТАВІ В НЮ ЙОРКУ

Шановні члени й членкиці Українського Народного Союзу!

Як уже було проголошено в протоколі з річного засідання головного уряду У. Н. Союзу, яке відбулося в днях від 14-го до 18-го березня 1938 року, річне засідання уповажнило головний екзекутивний комітет висилкувати з адміністраційного фонду У. Н. Союзу відповідну суму грошей на поміч нашій участі в Світовій Виставі в Ню Йорку. Крім цього річне засідання припоручило головному екзекутивному комітетові звернутися також до членства У. Н. Союзу з проханням складати жертви на ціль нашої участи у виставі.

Наша участь у Світовій Виставі є конечна. Яка це буде участь, це залежатиме від широкого загалу української іміґрації. Це залежатиме від жертв цього загалу.

Членство У. Н. Союзу є частиною того загалу. Воно представляє саме найсвідомішу його частину. Бо не було досі тут в Америці, чи то на Рідних Землях, одної такої акції, яка не малаб активної піддержки від членства У. Н. Союзу, якщо тільки дотична акція мала на цілі загальне добро української нації.

І тепер українська іміґрація береться до важної акції, акції, яка має на цілі популяризувати українську культуру, українське імя. Такій акції членство У. Н. Союзу вже нераз помагало. Тому власне й тепер звертаємось до Вас, шановні члени й членкиці:

Зложіть свою матеріяльну жертву на успішну участь українців у Світовій Виставі в Ню Йорку!

Хай не буде одного члена чи членкиці, що не далиб принаймні малої жертви на таку велику ціль!

Хай не буде одного Союзового відділу, що не зложив би від себе якоїсь жертви!

Найкраще буде, коли кожний член і членкиця зложать відповідну жертву в своїм відділі, а опісля відділ перешле загальну зібрану суму на нижче подану адресу.

Жертви треба складати й присилати якнайскорше, бо до 15-го липня ми мусимо вже дати відповідь, яка буде наша участь у згаданій виставі.

Гроші висилати на руки касієра Українсько-Американського Виставового Товариства, а саме:

Nicholas Muraszko, Treasurer,
P. O. Box 1014
Church Street Annex
New York, City.

ГОЛОВНИЙ ЕКЗЕКУТИВНИЙ КОМІТЕТ У. Н. СОЮЗУ:
М. Мурашко, предсідник;
Г. Герман, заст. предс.;
Марія Малевич, заст. предс.;
Д. Галичин, рек. секр.;
Р. Слободян, фін. секр.-кас.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Рочестер, Н. Й. — До жертв на Український Шпиталь додати: Товариство Запорозька Січ, від. У. Н. Союзу, $10, о. Василь Турула $2.

ЧИ ВИ ДУМАЄТЕ ПЕРЕПРОВАДЖУВАТИСЯ НА ІНШЕ МЕШКАННЯ?

Якщо думаєте змінити свою адресу, просимо повідомити нас наперед, коли почнете жити на новій адресі, щоби не втратили якого числа газети, котре може мати щось цікаве або важне для вас або вашої родини. Просимо не ждати до останньої хвилі. Просимо не переказувати нічого почтареві. Найкраще виповнити оцей бланкет, подаючи доконче стару й нову адресу та число відділу, якщо ви є членом У. Н. Союзу, та вислати це в листі до адміністрації „Свободи".

Число відділу ....
Імя й назвище ....
Стара адреса ....
Нова адреса ....
Почта ....

20 ЛІТ ТОМУ НА ЛЕМКІВЩИНІ

Коли тому 24 роки москалі зближалися до Львова, мешканці в переполосі стали втікати залізницею, фірами, а то й пішки на захід. На головному двірці у Львові був страшний стиск, крик і плач дітей. При входах на перон стояли вояки та перепускали втікачів, нібито леґітимуючи їх. Хто мав який документ, такий показував воякові: леґітимацію, метрику, чи шкільне свідоцтво, а навіть ...аптичну рецепту. І мене з родиною захопила ця хвиля, чи пак гарячка втечі. Зпочатку їхали ми залізницею, повезли нас через Сянки на Закарпаття, а відси назад до Галичини, до Самбора. На Закарпатті виходили на стації наші закарпатські жінки, дівчата та хлопчики чистенько вбрані та продавали втікачам овочі (це було 31. серпня, чи початок вересня; яблока, грушки, сливки, виноград, гарненько уложені в кошичках. Я спитав про ціну і жартом сказав: „Чомуж так дорого, таж у вас овочі повинні бути дешеві!" Дівчина відповіла: „Бо цього року не є" (себто нема, не зародили обильно). Як переїздили попри яку закарпатську місцевість, усюди видно було лише шильди шинків і коршем „Palinka es bor".

У Самборі ми побули довше, все ходили на залізничу стацію і допитувалися, коли вже буде їти залізниця. Довідатися щось докладне годі було. Тому прийшлося йти далі пішки, бо москалі наближалися до Самбора. Це я вперше побачив тоді Лемківщину. Здивувало мене, що всі місцевості мали теж українські орієнтаційні написи, як нпр. Вороблик Шляхотський, Вороблик Королівський і ін. Як кажу, прийшлося нам манджати пішки, зглядалися на нас лемківські жінки, а коли довідалися, що втікаємо перед москалями, говорили: „Вони вас злапє". У деяких місцевостях були вже перед нами російські війська, та їх прогнали австрійці. Селяни в значній частині були прихильні москалям (збаламучені москвофільськими аґітаторами), всеж говорили втішно про австрійських уланів, що прогнали москалів: „Така красота!" Коли ми питали в місцевого поляка, чи тамошні люди (в якомусь селі) москвофіли, він відповів: „То пожондні людзє".

Вдруге опинився я на Лемківщині тому двацять літ, себто 1918. року. Розпад австро-угорської монархії заскочив мене в Одесі. Поїзди, що вивозили австрійців із України, відходили неправильно, а їхали дуже довго, бо в Україні вже йшли бої між військами Скоропадського та петлюрівцями. Наш поїзд здержували нераз повстанці і питалися, чи не маємо зброї. Ми радо віддавали хто що мав, хочаб баґнет. Їхали ми з Одеси щось кілька тижнів і вже не пустили нас на Підволочиська, лише завернули аж на Люблин, а відси до Перемишля. Тут уже була польська влада, тому до поїзду входили польські старшини з вояками та переглядали наші документи. Поляків відділювали до польського війська, українців до концентраційного табору в Журавиці коло Перемишля. Зо мною їхав із Одеси австрійський полевий жандарм Г., поляк, у цивілю почтовий службовець. Він признався мені, що не сниться йому зголошуватись до польського війська, а хоче перекрастися до Сянока, де зголоситься до почтової служби. Вийшли ми з ваґону на другий бік залізничого шляху, щоб туди втекти. Ідемо, аж і тут стоїть польський вояк на стійці. Він спинив нас: „Стаць! Доконд панове ідон?" „Ідземи зглосіць сен до польскего войска!" відповів мій товариш-поляк. „Добже! Проше ісьць!" І перепустив нас. Тепер ми сміялися з нього. На другий день всіли до поїзду, що їхав до Сянока. Товариш справді зголосився до почтової служби. Я жив (переховувався) з ним на підгаші в одного поляка. Так скривався я у Сяноці, доки ще мав гроші, а як стали мінатися, треба було думати, що далі діяти. Товариш сказав, що на почті є службовик українець М. і він радить, щоб я перекрався на український бік. Була гостра зима перед Йорданом 1918. року. Раненько, ще зорі були на небі, поляк випровадив мене за місто, а там уже ждав на мене українець, академік С. (тепер він уже має адвокатську канцелярію у Львові). Розпрощався я з моїм поляком (він усе говорив зо мною по українськи) і попровадив мене українець. За містом (не знаю, чому) треба було переходити попри вартівничу будку, себто попри польського вояка, що там стояв на стійці. На щастя, вояк спав у будці, кріс держав між колінами. Вдалося нам перейти попри нього щасливо. Зайшли ми втомлені й голодні зполудня до якогось села за Сяноком. У селі тому був тоді парохом о. К., що втік із Сянока. Перед ганком обесцілені попадали ми на сніг. В о. К. так щиро нас вгостили (обід був щось із 6 страв), що ми покріплені на силах могли жваво йти далі. Товариш С. відпровадив мене ще далі, бо це, так сказати, була невтральна смуга, не було тут ні українського ні польського війська. Вкінці дійшли ми до смуги, де вже було українське військо. На стійці стояв український вояк. Не можна словами оповісти враження, яке зробив на мене цей перший український вояк після стільки перепетій. Я спитався вояка: „А як ви так можете пускати мене без нічого, не питаючись хто я і що?" „Е, ми своїх знаємо!" відповів вояк. Я це зрозумів так, що вояк знав уже д-ра С. і що він неодного вже українця перепровадив на український бік. Тут я розпрощався з д-ром С., він вернувся до Сянока, себто на польський бік. Тепер ішов я далі вже сам, а як зголоднів, їв терня і калину. Як дійшов я до якогось села, зголосивсь у війта. Війт запровадив мене до хати якогось лемка і сказав, гордо приказуючи: „Того пана маєте переночувати, нагодувати і далі відпровадити!" Так мене перепроваджували, передаючи з рук до рук повиций приказ. Ішов я теж і сам. Не памятаю вже, в якому селі треба було переправитися через ріку Сян. Я просив якогось лемка, щоб перевіз мене, а заплачу йому. Лемко не хотів, видно боявся, сказав: „Ще мені коні потопляться! Та най пан ідуть трохи далі, там є такий жид то перевезе вас човном на той бік!" Я так і зробив, хотів жидові заплатити, та він не прийняв грошей. Сказав: „Я від таких людей не беру грошей!" І ще одну пригоду мав я. Поступаю до одної хати, в хаті нема нікого, лише стара-старенька сива бабуся, по лемківськи вбрана, пряде кужіль. Я сказав: „Слава Ісусу Христу!" — а бабуся відповіла мені „Дай Боже здоровля". Здивувало це мене, та я нічого не питався, чому вона не відповіла „Слава навіки". Аж відчиняються двері і входить — жид. Щойно тепер пізнав я, що в тій хаті живуть жиди і щойно тепер запримітив я, що на стінах не було образів. Я попросив, щоб дали мені що зїсти. Дали гарячого молока і разового хліба, зварили яєць. Я хотів заплатити, одначе вони грошей ніяк не хотіли прийняти.

Згадую ще, як мене так відпроваджував лемко, старий дядько. Я чалапав тяжко в австрійських кованих черевиках (берґштайґерах), западався в снігу, а мій поводатор стрибав легесенько у ходаках і віддалявся з мене. Пізнав по ході, що я не з тих сторін. Спитався: „А пан з якотих сторін". „Я з Бережанщини". „О, я знаю ті сторони, я там колись давно в Тернополі при вуланах служив. Там інша земля, не така як у нас. Чоловік у збіжє сховається, а в нас вівсик лише при землі".

Так перейшов я більше сіл. Довше побув у Балигороді та Лютовисках. У Лютовиськах було вже більше нашого війська, команда. Якийсь молодий старшина мав хіба стільки роботи, що весь день санкувався. І мене брав на санки. Тут теж побачив я на дворі коло команди лавки; на них клали українських вояків і били буками, стільки то і стільки відвалили кожний. На мій запит, за що їх так бють, відповів мені старшина: „Це все дезертири!" Яка ріжниця була між тими вояками і старезними (та ще кремезними) лемками! Вони радо йшли на стежу на гори, з радости аж очі світилися їм. Любо було глянути на такого старого лемка, що в клепані, із замерзлими вусами вертався з рушницею на плечах із гори, або вибирався на гору. Вони мені говорили, що платять хлопцям по пять корон (чи по десять — уже не пригадую собі добре) і дають увесь харч, коби лише хотіли йти боронити України. І це казали мені: „Пане, як уже прийдете до Станиславова, то скажіть там нашому урядові, щоби прислали нам муніції і зброї. Скільки то ми вже написалися і післанців посилали; вони обіцяють, одначе не присилають!" А тоді можна ще було багато зробити, поляки ще не були добре зорганізовані. На Сянік наші зробили наступ; їхав навіть панцирний поїзд та муніції до Сянока.

В якійсь місцевості (назви вже не пригадую собі, бо записки мені пізніше в Станиславові пропали) бачив я йорданське свято. Нарід із священиком вийшов на ріку, почесний відділ стріляв із крісів, священик виголосив гарну патріотичну проповідь. Знову я у якомусь селі (чи може в Балигороді) застав я багато народу; це було віче. Промовляло багато бесідників. Після віча священик (предсідник) сказав: „Ми можемо переконатися, що можна торгувати і без жидів" (згадав про те тому, що торговельне життя було завмерло через воєнні події, не було звязків із містами, торги і ярмарки не відбувалися). І селяни заімпрозували на місцевім майдані наборзі ...ярмарок. Господині повиносили „на продаж" кури, яйця, масло, повісма і т. д., якісь лемко випровадив коня нібито напродаж, став захвалювати його, а потім перебіг із конем по майдані, щоб, хто хоче купити, бачив, який це гарний кінь. Кінь справді був дуже гарний, наче змій, а чорний як ворон.

Вкінці добився я до граничного села Команча. Зголосився у місцевій жандармській станиці. Командантом був Щуровський (як на імя, вже не тямлю, брат львівського лікаря Щуровського). Приймали мене тут дуже щиро, гостили кілька днів. Вкінці одної ночі я відійшов.*) Дійшов так аж до Дрогобича, а з Дрогобича поїхав уже залізницею до Станиславова і тут зголосився до служби в українському уряді.

*) Пізніше вже у Львові стрінув я мого товариша поляка Г. Я розповів йому, що я переживав за той час, як розпрощався з ним у Сяноці. Коли я згадав про Команчу, він сказав мені: „О, то ти мав щастя! Бо тієї ночі, як ти дістав відійшов, польське військо напало на вашу жандармську станицю, жандармів постріляли у сні, а Щуровського вивели надвір, щоб розстріляти. Хотіли йому завязати очі, та він не дав. Розстріляли його таки так".

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Наради повного Українського Виставового Комітету.

Українсько - Американське Виставове Товариство відбуде в середу, 4-го травня 1938 р., в год. 8 ввечір, в Народнім Домі в Ню Йорку наради для складення програми нашої участи у Світовій Виставі.

ЧАЙКОВИЦЬКЕ ЧУДО

Село Чайковичі у Рудеччині, в Галичині, стало голосне не лише в повіті, а в усьому краю і поза границями Галичини, завдяки тому, що на шибі тамошнього господаря Солонинки - Чайковського обявився образ Матери Божої з Ісусом.

Село Чайковичі як і все Підкарпаття, вбоге, бо земля неврожайна. І небагато тієї землі, тому майже що року вже після Різдва починає до хат заглядати голод. Так було здавен давна і є ще такі, які памятають, що люди вмирали з голоду. Колись, іще за Австрії, було лекше жити, бо що року на провесні селяни могли йти на роботу до лісів, або їхали з агентами на мадярські доли працювати за сніп. Була теж робота в тартаках, при верченні нафти, при сплавлюванні дерева. На зиму верталися додому з гарними грішми, купували жінкам і дочкам цвітисті хустки, коралі, дітям цукорки. Було на тютюн і на горівку, було що зісти, люди не боялися переднівку. Сьогодні на весну нужда, діти плачуть і пухнуть, хорують із голоду, а на це нема ради. По селах увихаються лише агенти, які переконують вицуджепілих селян, що вони не то що не українці, а навіть і не русини, лише польські шляхтичі. А всеж, хоч нужда й голод заглядають селянам в очі, вони не дають себе спокусити до зради батьківської віри. І так у с. Чайковичах господарі зібралися на вічу й ухвалили резолюції, в яких осуджують тих потомків українських бояр, які відступають від прадідної віри й національности та взивають протиставитися тим, які полюють на душі українців і їх дітей та взивають гідно плекати традиції українського боярства та передати її потомкам.

Село Чайковичі це одно з найбільших у Галичині, бо має більше як три тисячі мешканців, а розрослося з малої шляхотської оселі. Всі мешканці Чайкович, це нащадки колишніх українських бояр. Кожний мешканець має шляхотське назвище, як Чайковські, Романовичі і т. д. З часом це село збідніло і нинішні мешканці Чайкович не ріжняться нічим від інших бідних селян.

Ще й сьогодні мешканці Чайкович оповідають, що ще дуже давно, може яких 300 літ тому, появився в Чайковичах на дереві св. Миколай. Бачив його один із мешканців Чайкович, який пізніше став навіть епископом. На тому місці, де обявився був св. Миколай, люди побудували церкву під покровом св. Миколая. Пень того дерева, впевняють мешканці Чайкович, ще й сьогодні такий здоровий, начеб дерево зрізали щойно вчора.

До Чайкович спішать що дня маси побожних людей і хоч у неділю правиться богослужения в місцевій церкві і в ній є повно людей, то і на подвірю Солонинки-Чайковського, на якого вікні обявилася Бати Божа, також гурми народу, наче підчас відпусту. По обох боках дороги порозсідалися крамарі, що продають свічки, святі образки, цукорки, бублики.

Правобіч від дороги стоїть невеличка хата, довга яких 7 метрів, широка 2 метри. Хатина похилилася одним боком, деревляні її стіни запалися в землю, начеб виросли з неї. Вікно, на якого шибі появився образ Матери Божої, побожні люди прибрали цвітами та білою стяжкою, з вишивками. Шиба складається здвох частин: видно, колись збилася.

Люди пильно бережуть тієї шиби, щоб який комуніст не збив її. Оповідають, що якийсь недовірок мазур із Вишні хотів висміяти чайковицьке чудо, та на очах людей став пухнути. Видужав щойно тоді, як повірив і приїхав до Чайкович. Зараз пішов до сповіди та жалував за гріхи. Інший недовірок хотів переконати людей, що цей образ це ніяке чудо, та взяв нігтем зішкробувати образ Матери Божої. До трьох днів усохла йому рука. Один реемігрант вертався із Франції додому з грішми. Був дуже побожний, тому, заки вернувся додому, поступив по дорозі до Чайкович і там молився два дні. Потім купив багато свічок і дав Чайковському, щоб світилися тиждень після того, як він вийде з села. Як вертався із Чайкович, напав на нього бандит і зажадав грошей. Даремне побожний реемігрант просив бандита, щоб не ограблював його, бо вертається до бідної родини. Бандит не дався зворушити. Сягнув у кишеню реемігранта й уже мав вирвати портфель, як перед очима бандити станув поліцай. Та не був це звичайний поліцай, бо при раменах його видно було крила. Ангел здержав бандита, нібито скував йому руки тай так пустив його, а реемігранта відпровадив аж до його села. І сьогодні — кажуть чайковицькі люди — можна стрінути в околицях того бандита. Він крутиться всюди, а руки держить начеб сковані, хоч поправді вони не сковані.

Два місяці після того, як жінка Солонинки - Чайковського побачила на шибі образ Матери Божої (15. грудня 1937 р.) у далекому Кристинополі (коли Сокаля) стигматичка Евстахія Бохняк*) підчас екстази сказала, що побіч хати Чайковських є чудотворне джерело. Люди, що прийшли до Чайкович, зараз узялися копати криницю і справді докопалися води. Вода з того джерела жовтава. Над криницею побудували дашок, наче церковну баню. Куляві та сліііэлиел и еипоп ояаяал та сліпі, що приходять до Чайкович, промивають собі очі та хорі члени тіла і годинами моляться. Перед хатою клякають, цілують землю, а з грудей струджених добуваються слова молитви: Пресвятая Богородице, спаси нас! А йдуть і їдуть хорі на сухоти, спухлі наслідком недуги нирок і т. д.

Як звечоріє, або паде дощ, ідуть до хати, скільки їх може вмістити мала світлиця, 3 м. широка, 3 м. довга. Тиснеться в ній нераз 30—40 людей. На столі складають свічки, образки, штучні цвіти. Зо стелі звисає великий свічник, свічки світяться. Люди моляться й оповідають собі про тих, що вже видужали.

*) Евстахія Бохняк із Кристинополя біля Сокаля, дочка Павла, шкільного сторожа (до 1914. р.). Із шестеро дітей наймолодша Евстахія народилася 1902. р. і ще малою дитиною впала була з драбини. Від того часу текла їй кров із вух, а в 1925. р. спаралізувало її. Лікарі ствердили, що тоді, як вона впала з драбини, зломився їй хребетний стовп. В 1934. р. Евстахія підчас візії дістала стигмати на лівій руці, три роки пізніше на правій.

40-ДЕННИЙ ПІСТ.

Джордж МекКена, сирійський імігрант у Дітройті, що постив 40 днів. Він взявся постити, бо хтось переконав його, що в цей спосіб позбудеться недуги „гей фівер". Він є гаражменом по званні. На початку посту важив 150 фунтів, при кінці 90. Він пив лише воду й спав по 10 годин на добу.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ВУСТЕР, МАСС.
Великодня писанка на Рідний Край.

Гром. Осип Зазуляк вислав від себе через Обєднання $10 на такі цілі: Рідну Школу, політичних вязнів та визвольну боротьбу.

СТЕРЛІНҐ, МІШ.
На інвалідів.

На українських інвалідів зложили по $1 отсі члени укр. грек. кат. парохії св. Івана в Пінконінґ, Міш.: І. Сенько, В. Копко, Анна Буч, А. Мишишин. Гроші вислано через Обєднання.

КОГОЗ, Н. Й.
На вкладку до „Просвіти".

Братство св. апост. Петра і Павла в Когоз вислало через Обєднання $5 на членську вкладку до т-ва „Просвіти" у Львові.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.
З концерту на Лічницю у Львові.

Дня 9 квітня ц. р. відбувся в нашій громаді концерт пані Марії Сокіл і п. Антона Рудницького. Прихід з цього концерту в сумі $226.23 пересилаємо через Обєднання на Лічницю у Львові.

Василь Юсипчук, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ.
Свято Ольги Басараб.

Заходом Союзу Українок відділ 23 в Дітройт відсвятковано річницю смерти Ольги з Левицьких Басараб. Свято зачалося Службою Божою, яку відправив о. д-р Тиханський. Він теж виголосив проповідь про смерть покійної і висказав бажання, щоб серед нашого жіноцтва було більше таких характерних одиниць як покійна. По Службі Божій зійшлися члениці до салі на снідання, де переведено збірку, яка принесла $11.22. З того передано $5 о. сов. Сембратовичеві, а $6 переслано через Обєднання но політичних вязнів.

Ангели-чорнявки.

Одного маляря запитали, чому він ангелів малює завжди з чорним волоссям. На те він відповів:

— Бо моя жінка білявка.

УКРАЇНЦІ В НІМЕЧЧИНІ ОБЄДНАЛИСЯ

Сталася важлива подія у житті українців на територї Німеччини. У Відні повстав Комітет обєднаних українських національних організацій, який вступив у переговори з „Українським Національним Обєднанням" у Німеччині і підписав з ним на днях договір, на підставі якого обєднані в Комітеті віденські товариства стали Філією УНО в Відні. Згадані товариства це: Укр. Робітниче Т-во „Громада", Укр. Студенське Т-во „Український Клюб" і „Український Жіночий Союз". Всі ці чотири орґанізації входять корпоративно в склад Філії УНО в Відні, якого тимчасовою управою став згаданий Комітет віденських орґанізацій. У склад цього Комітету входять: д-р Остап Грицай, тимчасово виконуючий обовязки голови; д-р Микола Залізняк, секретар; студ. Я. Явний, заст. секретаря, і далі: ґенерал Віктор Курманович, д-р Микола Сушко, робітник Іван Лупій, робітник Іван Луців, радник Омелян Тарновецький і Олена Левицька, вдова по адвокаті.

Приєднання віденських орґанізацій до УНО сталось одночасно із зорґанізуванням українців у Данціґу в філію УНО, отже УНО стало орґанізацією, що охоплює подавляючу більшість українства у Німеччині і є сьогодні єдиною українською громадянською орґанізацією у Відні й Данціґу взагалі. У Берліні осталося ще трохи українського елементу поза УНО, але остаточне обєднання української еміґраційної маси в Німеччині в єдиній орґанізації буде ймовірно не без впливу й на ці одиниці й гурти.

Берлінське УНО очолює управа в такому складі: полк. Тиміш Омельченко, кол. адютант орґанізатора „Синьої Дивізії" ґен. Зелінського (Данціґ), голва; радник Олександер Семенів, 1-ший заступник голови; ред. Юрій Артюшенко, 2-гий заст. голови; робітник Василь Чайківський, секретар; землемір Іван Скрипка, член управи. Згідно з правильником віденської філії УНО ввійшли в Центральну Управу в Берліні д-р Микола Сушко й Іван Лупій.

Факт обєднання української еміґрації в Німеччині є проявом здорвим тенденцій українства за кордоном. Це тенденція, яка вказує на перемогу здорвих думок серед української еміґрації. Від повної перемоги цих думок надіятися тільки добра для української нації.

З ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ

В Празі (Чехословаччина) тов. „Український Пласт" відбуло 31. березня ц. р. свої чергові річні загальні збори. Після звітів управи та ревізійної комісії й уділення абсолюторії вибрано управу, а саме: голова Н. Козицька, члени: Д. Антончук, К. Кедровська (заступниця на Злучені Держави), Д. Козицький, М. Герасимович (заступник на Буковину) та Я. Шепель (заступник на Закарпаття); ревізійна комісія: п. З. Мірна, д-р Ю. Доброловський.

Над обговоренням звітів та плянів на майбутнє розвинулась на зборах жива дискусія. Присутні ствердили, що голвним завданням т-ва має й на далі бути видавання пластових книжок і інших публікацій. Пластові орґанізації державних народів користаються великою підтримкою своїх урядів та широкою популярністю між громадянством. Український Пласт не тільки що цього не має, а мусить пробивати собі шлях серед матеріяльних злиднів та часто зустрічає абсолютне нерозуміння його ідей серед ширшого громадянства. Крім того Український Пласт, не тільки на чужині, а й на рідній землі, мусить повсякчасно боротися зо страшною асиміляцією української молоді. Тому т-во „Український Пласт" хоче дати нашій свідомій пластовій молоді в цій її праці за краще завтра свого народу найкращу зброю: **пластову книжку рідною мовою.** Без відповідних пластових видань неможливе правильне пластове виховання взагалі, а такі чужомовні видання не відповідають праці нашого Пласту з погляду національного.

Деякі з видань т-ва „Український Пласт" уже розійшлися й треба дбати про їх видання знову. „Матеріяли до бібліографії української пластової літератури", що вже давно розійшлися, пощастило за допомогою інших пластових працівників доповнити майже вдвоє. Те, що ще в цій праці може бракувати, мусять допомогти доповнити пластуни в Галичині, **Злучених Держав Америки** та на Зеленому Клині. В цій справі товариство ухвалило випустити спеціяльний заклик і опублікувати його в пресі.

Тимчасом товариство готує до видання нову пластову працю з обсягу слідження зпід пера відомого й улюбленого скавтами Л. Бачинського. Тепер вийде інформаційний листок для інформації й пропаґанди пластової справи, що міститиме також рецензії на ті видання т-ва, що ще є на складі.

Пластприятель.

ТАРЗАН НА РОЗШУКАХ.

(145)

Розказавши докладно Мувірові, що він має робити, Тарзан враз з Бравном пустилися в напрямі до опущеного літака. Довкруги не було видно нікого. Оба вони мовчали, бо тепер не було про що говорити. Вони вже все вияснили собі передтим, а тепер переводили свій плян у життя. Мовчки за кілька хвилин вони добилися до літака.

Поспішно почали перешукувати сховки літака, шукаючи амуніції. Бравн, який знав кожний літак так добре як свою кишеню, зараз знайшов те, чого шукав. „Амуніції є подостатком", промовив він, напихаючи свої кишені. „Я вже маю повні пазухи. Але де ви свою амуніцію сховаєте?" Притім він дивився на Тарзанові короткі штани.

„А як там з бензиною?" — запитав Тарзан Бравна. „Бензини мало", відповів, похитуючи головою Бравн. „Буде з який капелюх. Коли не прийдеться довго огрівати мотору, то вистарчить нам на те, що ми задумуємо". Після того вони почали мертвим летунам відчіпляти і надівати їх легкопади на себе. Бравн помагав Тарзанові, бо він був знавець у тій справі.

Коли все було готове, оба чоловіки вскочили в сидження літака. Бравнові трохи билося серце, та притім він мав якесь приємне почуття. Не роздумуючи довго, він почав випробувати рушійні частини літака. Мотор вповні відповідав йому і на його обличчі появилась радісна усмішка. Правда, перед ним було досить скалисте поле, та він вірив, що якось здійметься вгору.